

Doskonalenie puli genowej w hodowli krów odbywa się nie w ciągu roku, a w ciągu dekad. Stąd rozród bydła musi być odpowiednio zaplanowany i przemyślany na wiele lat. Dodatkowo nie istnieje uniwersalny, najlepszy na świecie byk, który byłby w stanie poprawić cechy funkcjonalne każdego stada. Najlepszy to ten, który pasuje do konkretnych zwierząt – spełniający założenia danej hodowli i poprawiający te cechy, które uznaliśmy za najważniejsze w naszym stadzie.

Pierwszym podstawowym aspektem, który należy rozważyć, jest dobór rasy do krzyżowania. Jest on determinowany przez typ użytkowy stada oraz zakładane przeznaczenie cieląt. W przypadku użytkowania mlecznej krowy najczęściej kryje się buhajami ras mlecznych (jeśli cielęta będą przeznaczone na remont stada). Istnieją przypadki, w których krowy mleczne kryje się buhajami ras mięsnych w celu uzyskania buhajków na opas. Krowy mięsne z kolei kryje się buhajami mięsnymi tej samej lub innej rasy. Można w ten sposób uzyskać jałówki remontowe lub opasowe oraz buhajki opasowe.

Wysokość i kaliber zwierząt - cecha wysoko odziedziczalna

Sposób utrzymania naszych zwierząt znacząco determinuje ich pokrój. W wielu oborach krowy są nadal przetrzymywane na uwięzi, na stosunkowo krótkich legowiskach. Ma to wiele negatywnych skutków, m.in. wypychanie narządów rodnych czy uszkodzenia i deformacje kończyn tylnych. Dobór właściwego buhaja w tym przypadku może mieć duże znaczenie. Jeśli jego rozmiar i wysokość jego córek nie są duże, wtedy można dostosować rozmiar zwierząt do ograniczonych warunków.

Z kolei w oborach wolnostanowiskowych pokrój krowy nie ma takiego znaczenia i dopuszcza się buhaje, które mają wysokie i duże gabarytowo córki. Jednak i w tym przypadku zaleca się ostatecznie posiadanie krów o średnim rozmiarze. Krowa wysoka i większa nie gwarantuje wyższej produkcji mleka, za to zjada więcej paszy i długość użytkowania takiego osobnika jest krótsza.

Inbred - trzeba unikać jak ognia

Podczas doboru buhaja rozplodowego, szczególnie w przypadku ras wysublimowanych, u

których występuje dość wąska pula genowa (np. rasy holsztyńsko-fryzyjskiej), należy zwracać uwagę na inbred. Powinniśmy dobrać takiego byka, który nie jest spokrewniony z naszymi krowami, dzięki temu unikniemy depresji inbredowej, a co za tym idzie zmniejszonej płodności, zmniejszonej vitalności i odporności na choroby.

Odziedziczalność zawartości tłuszczu i białka w mleku również jest wysoka

W Europie, a obecnie także już w Polsce większość mleczarni nie płaci tylko i wyłącznie za ilość wyprodukowanego mleka. Dużą uwagę przykładają się do ilości białka i tłuszczu w mleku. Często płaci się za jednostkę białka, jak i tłuszczu, przy czym jednak białko jest najbardziej opłacalne. **Współczynnik odziedziczalności dla zawartości białka w skali od 0 do 1 wynosi 0,6, a tłuszczu - 0,4.** Oznacza to, że rodzice danej krowy mają ponad połowę udziału w ilości wyprodukowanego białka przez daną sztukę. Oczywiście inne czynniki mają również wpływ, szczególnie na zawartość tłuszczu, takie jak pogoda, żywienie czy warunki utrzymania. Warto jednak mieć na uwadze, że w dużej mierze te cechy determinują geny.

Cechy pokrojowe, na które trzeba zwrócić uwagę

Poza wydajnością, składem mleka oraz kalibrem zwierząt istnieje wiele cech pokrojowych mających duży wpływ na zdrowie zwierzęcia i jego długowieczność.

Dobór buhaja ma kluczowe znaczenie w hodowli bydła. Zanim wybierze się byka do rozrodu, należy zwrócić uwagę na jego kluczowe cechy. Fot. Pixabay

Pierwszą z nich jest budowa wymienia.

Najważniejsze są tutaj: długość strzyków, wysokość zawieszenia wymienia oraz więzadło krzyżowe.

W ostatnich latach coraz większym problemem w hodowli bydła, nad którym pochylają się hodowcy, są problemy z kończynami. Dlatego przy doborze buhaja zwraca się również uwagę na odziedziczalność cech związanych z układem ruchu. Najważniejsze z nich to: ocena

spionowania tylnych kończyn z boku oraz z tyłu, a także ustawienie racic, które powinny być krótkie i spionowane. Ostatnio zwraca się również uwagę na nową cechę zawartą w katalogach, czyli ogólną ocenę w ruchu.

Na koniec cechy funkcjonalne

Cechy funkcjonalne są najczęściej umieszczane w osobnej tabeli. Zawierają takie informacje jak: łatwość wycieleń, szybkość doju, zdrowotność wymienia, zdrowotność nóg, ogólny pokrój i temperament. Warto szczególnie pochylić się nad łatwością wycieleń, w szczególności, jeśli danym buhajem zamierzamy pokryć jałówkę.

Metoda na dobór właściwego buhaja

Posiadając informację, jakiego buhaja potrzeba do danego stada, hodowca może sam wybrać byka z proponowanych katalogów na rynku. Istnieje też dużo firm zajmujących się doradztwem, które tłumaczą zawartość wszystkich indeksów zawartych w informacjach dotyczących danego buhaja.

Istnieje również bardzo dużo programów komputerowych ułatwiających dobór właściwego buhaja możliwych do zastosowania, jeśli stado jest objęte oceną hodowlaną. Takie programy kojarzeniowe łączą się z systemem Symlek opracowanym przez Polską Federację Hodowców Bydła i Producentów Mleka. W nim są zawarte wszystkie informacje odnośnie krowy, która ma być pokryta wybranym buhajem.

Niezależnie od metody doboru byka należy pamiętać o tym, że jest to decyzja wpływająca na stado przez lata, dlatego jest kluczowa i wymaga zarówno wiedzy, jak i dobrego planowania.

Źródła

- Stevenson J.S. (2001). Reproductive management of cows in high-producing herds. *Advances in Dairy Technology*, 13, 51-60.
- Szarek J., Adamczyk K., Wołkowski T. (2004). Optymalizacja użytkowania mlecznego i rozplodowego krów wysokowydajnych. *Materiały Międzynarodowej Sesji Naukowej p.t. „Problemy w rozrodzie bydła – dziś i jutro”*,

Polanica Zdrój, s. 28-32

- Siekierska A. (2012). Program doboru buhajów do kojarzeń. *Przegląd hodowlany* nr 5-6.